

Forbud mot fyring med mineralolje til oppvarming av bygninger

Veileder til forskrift

KOLOFON

Utførende institusjon

Miljødirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Oppdragstakers prosjektansvarlig

Miljødirektoratet

Kontaktperson i Miljødirektoratet

post@miljodir.no

M-nummer

1083

År

2018

Sidetall

23

Miljødirektoratets kontraksnummer

[Kontraksnummer]

Utgiver

Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av

Miljødirektoratet

Forfatter(e)

Miljødirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Tittel - norsk og engelsk

Forbud mot fyring med mineralolje til oppvarming av bygninger. Veileder til forskrift.
Ban against the use of mineral oil for heating of buildings. Guidance to the regulation.

Sammendrag - summary

Stortinget har vedtatt at det skal innføres forbud mot bruk av mineralolje (fossil olje) til oppvarming av bygninger. Forbudet gjelder fra 1.1.2020. Forskriften er hjemlet i forurensningsloven og energiloven. Veilederen forklarer hva som ligger i bestemmelsene i forskriften, blant annet med definisjoner av sentrale begreper, og noen eksempler.

The Norwegian Parliament has decided to introduce a ban on the use of mineral oil (fossil oil) for the purpose of heating of buildings. The ban applies from 1.1.2020. The legal basis for the regulation is the Pollution Control Act and the Energy Act. This guidance explains the content of the provisions in the regulation, including definitions of key concepts, and some examples.

4 emneord

Oljefyr, mineralolje, forbud, veiledning

4 subject words

Oil heating, mineral oil, ban, guidance

Forsidefoto

Tonje Frigstad, datteren Ingeborg og resten av familien byttet ut oljefyren i 2008.
Foto: Laila Berge, Naturvernforbundet/Oljefri.no

Innhold

1. Hvorfor forbud mot fyring med mineralolje?	3
2. Hvem er veilederen rettet mot?	3
3. Forbud mot annen fossil energibruk?.....	3
4. Veiledning til de enkelte bestemmelsene	4
§ 1. Formål	4
§ 2. Virkeområde	4
§ 3. Definisjoner	7
§ 4. Forbud mot å bruke mineralolje til oppvarming av bygninger	9
§ 5. Meldeplikt for nettselskap.....	10
§ 6. Unntak av hensyn til forsyningssikkerhet	11
§ 7. Unntak ved driftsforstyrrelser og ved utfall av annen varmekilde	11
§ 8. Ansvar for eier og bruker av fyringsanlegg	12
§ 9. Tilsyn	13
§ 10. Opplysningsplikt for enhver som omsetter mineralolje til sluttbruker	15
§ 11. Gebyr	15
§ 12. Unntak.....	16
§ 13. Klage.....	18
Ikrafttredelse	19
5. Oljetanker - hvilke krav gjelder?	19

1. Hvorfor forbud mot fyring med mineralolje?

Stortinget har vedtatt at det skal innføres forbud mot bruk av mineralolje (fossil olje) til oppvarming av bygninger. Hensikten er å redusere utslipp av klimagasser fra oppvarming av bygninger, samtidig som forsyningssikkerheten ivaretas. Forskriften ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet og Olje- og energidepartementet 28. juni 2018. Forskriften er å finne på Lovdata.no, og gjelder fra den datoen den ble fastsatt. Selve forbudet gjelder fra 1.1.2020.

Lovverk og myndighet

Forskriften er hjemlet i forurensningsloven og energiloven. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er myndighet for de bestemmelsene som skal sikre forsyningssikkerheten, herunder §§ 5, 6 og 7 første og annet ledd. Kommunen er ansvarlig for å følge opp etterlevelse av de øvrige bestemmelsene i forskriften.

2. Hvem er veilederen rettet mot?

Denne veilederen retter seg både mot de som er direkte omfattet av forbudet mot bruk av mineralolje, dvs. eier og bruker av fyringsanlegg, og andre som er pålagt plikter i forskriften, som nettselskapene og de som omsetter mineralolje. Deler av veiledningen er rettet mot ansvarlige myndigheter, herunder kommuner, fylkesmenn og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Støtte til utskifting av oljefyringsanlegg

For deg som har et oljefyringsanlegg og lurer på hva du bør bytte ut oljefyring med, og hva du kan få av offentlig støtte, anbefaler vi å se på Enovas nettsider: [Fjerne fossil oppvarming](#).

3. Forbud mot annen fossil energibruk?

Denne forskriften regulerer kun bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger. Annen fossil energibruk er ikke omfattet av forskriften. Det er imidlertid varslet at enkelte typer annen fossil energibruk også skal vurderes, med sikte på å redusere fossil energibruk og klimagassutslipp. Dette gjelder følgende bruk av fossil energi:

- Regjeringen har varslet at de vil utrede mulighetene for reduksjon av bruk av mineralolje til oppvarming og bygningstørking ved bygge- og anleggsplasser. Dette er nærmere omtalt i [klimameldingen \(Meld. St. 41, 2016-2017, s. 87\)](#).
- Regjeringen har varslet at de vil utrede mulighetene for reduksjon av utslipp fra bruk av mineralolje i fjernvarme til oppvarming av bygninger. Dette er nærmere omtalt i [klimameldingen \(Meld. St. 41, 2016-2017, s. 87\)](#).
- Regjeringen har varslet at de vil utrede mulighetene for reduksjon av utslipp fra bruk av gass til oppvarming av bygninger. Dette er nærmere omtalt i [klimameldingen \(Meld. St. 41, 2016-2017\)](#).

4. Veiledning til de enkelte bestemmelsene

Veilederen er bygget opp på følgende måte: For hver bestemmelse i forskriften (hver paragraf) står først forskriftsteksten i en tekstboks. Deretter forklares innholdet i bestemmelsene, blant annet ved bruk av eksempler. Veilederen er ikke en del av forskriften, og vil kunne endres ved behov, uten at forskriften endres. Innholdet er retningslinjer og anbefalinger for hvordan forskriften skal forstås og praktiseres.

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er å redusere utslipp av klimagasser fra oppvarming av bygninger, samtidig som hensynet til forsyningssikkerheten ivaretas.

Forskriften skal bidra til at fyring med mineralolje (fossil olje) til oppvarming av bygninger erstattes med annen energi. Dette vil redusere klimagassutslipp. Forskriften regulerer ikke hva mineralolje skal erstattes med, men det er lagt til grunn at de fleste vil erstatte oljefyring med fornybar energi, som fjernvarme, varmepumper, elektrisitet eller bioenergi.

Bruken av mineralolje til oppvarming har gått vesentlig ned de senere årene. Fyring med mineralolje er ikke av avgjørende betydning for forsyningssikkerheten i dag. Hensynet til forsyningssikkerheten i spesielt utsatte områder, og for spesielle brukere, er ivaretatt gjennom unntak i forskriften, se veiledning til §§ 6 og 7.

§ 2. Virkeområde

Denne forskriften gjelder for bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger.

Bruk av mineralolje til oppvarming av følgende bygninger er unntatt fra forskriften:

- a) fritidsboliger, fyrstasjoner og bygninger til seterdrift som ikke er tilkoblet strømnettet.
- b) bygninger hvor hovedformålet med forbrenningsanlegget er å levere energi til fremstilling eller bearbeidelse av materialer, stoffer eller produkter.
- c) driftsbygninger i landbruket frem til 1. januar 2025.
- d) sykehusbygninger med døgnkontinuerlig pasientbehandling frem til 1. januar 2025.

Unntatt fra bestemmelsene i denne forskriften er også bruk av mineralolje i fjernvarmeanlegg med nominell termisk effekt fra og med 1 MW.

Til første ledd:**Forskriften gjelder bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger**

Det fremgår av første ledd i § 1 at forskriften regulerer bruk av *mineralolje*, det vil si alle typer fyringsolje og parafin av fossil opprinnelse, jf. første ledd. Olje av biologisk opprinnelse (alle typer bioolje/biofyringsolje, biodiesel og bioparafin) faller utenfor virkeområdet. Gass er heller ikke omfattet av forskriften. Se veiledning til definisjon av 'mineralolje' under § 3.

Forskriften er begrenset til å gjelde bruk av mineralolje til *oppvarming av bygninger*. Hva som menes med 'bygninger' og 'oppvarming', er definert i § 3. Bruk av mineralolje til oppvarming av annet enn bygninger, som f.eks. oppvarming i tunneler, veianlegg, uteareal mv., er ikke omfattet av forskriften. Bruk av mineralolje til f.eks. tørking av bygninger under oppføring (tørking av sement, fasade mv.), er ikke oppvarming av bygning, og derfor ikke omfattet av forskriften.

Til annet ledd:**Bokstav a) Unntak for enkelte bygg som ikke er tilkoblet strømmettet**

Bokstav a innebærer at forskriften ikke gjelder for enkelte typer bygg som ikke er tilkoblet strømmettet. Dette gjelder fritidsboliger, fyrstasjoner og bygninger knyttet til seterdrift. Med '*strømmettet*' menes her distribusjonsnett for elektrisk kraft som eies og driftes av netteier med områdekonsesjon. En fritidsbolig, fyrstasjon eller seterbygning som har egen produksjon av strøm, for eksempel fra et solcellepanel, men som ikke er koblet til strømmettet, kan altså fortsatt fyre med mineralolje etter 2020, dersom det er behov for det. Det er ikke nødvendig å søke om unntak ettersom dette er et generelt unntak i forskriften.

Bakgrunnen for unntaket for disse byggene, er at det generelt kan være teknisk vanskelig og i noen tilfeller uforholdsmessig kostbart å bytte ut fyring med mineralolje med fornybar oppvarming i disse byggene som ligger utenfor strømmettet. Høringen viste at det i hovedsak dreier seg om fyring med parafin. Markedet for biofyringsparafin er i dag begrenset, slik at det kan være vanskelig å erstatte fossil parafin med et tilsvarende fornybart produkt. Det kan også være svært kostbart å koble bygninger på strømmettet i mindre tilgjengelige områder.

Fritidsbolig som ikke er tilkoblet strømmettet

Med 'fritidsbolig' menes her typiske hytter og sommerhus bygget for fritidsformål. I utgangspunktet vil det fremgå av matrikkelen (landets offisielle bygningsregister) hvilke bygg som er fritidsboliger. Det er lagt til grunn at også turisthytter som ikke er tilkoblet strømmettet, er omfattet av unntaket, selv om slike hytter ikke nødvendigvis er registrert som fritidsboliger i matrikkelen. Det er trolig få turisthytter dette vil gjelde for. Disse byggene vil antagelig ha samme tekniske og økonomiske utfordringer som fritidsboliger som er omfattet av unntaket. Det er relativt mange fritidsboliger som ikke er koblet til strømmettet, men det antas at de fleste av disse benytter vedfyring til oppvarming. I noen fritidsboliger benyttes vedfyring i kombinasjon med parafin. Unntaket gjelder uansett hvor fritidsboligen ligger, og uansett størrelse og standard på fritidsboligen. Dersom fritidsboligen på et tidspunkt kobles på strømmettet, slår imidlertid forbudet inn, og eier/bruker må finne alternativer til mineralolje til oppvarming.

Fyrstasjoner som ikke er tilkoblet strømmettet

Med 'fyrstasjon' menes her bygning som huser sjømerke med lys, til hjelp for navigering på havet. Fossilt brennstoff benyttes ikke primært for oppvarming i

fyrstasjoner, men til å sørge for at navigasjonslyset fungerer. En viktig bieffekt er imidlertid at oppvarmingen sikrer at fyrstasjonene ikke forfaller. Unntaket gjelder også for fyrstasjoner som ikke er i drift.

Bygninger til seterdrift som ikke er tilkoblet strømmettet

Med 'bygninger knyttet til seterdrift' menes her bygninger knyttet til sesongdrevet husdyrbruk i fjellet eller andre avsidesliggende beiteområder.

Bokstav b) Unntak for bygningsoppvarming der hovedformålet er produksjon

Bokstav b innebærer at bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger er tillatt dersom hovedformålet med forbrenningsanlegget er å levere produksjonsenergi til fremstilling eller bearbeidelse av materialer, stoffer eller produkter. Med 'hovedformål' menes den primære årsaken til bruk av mineralolje. Unntaket tar sikte på tilfeller der oppvarming av bygningen er en *tilleggseffekt* ved forbrenningsanlegget, og hvor hovedformålet med forbrenningsanlegget er å levere energi til produksjon. Dette fordi bruk av mineralolje til produksjon (fremstilling eller bearbeidning) ikke er omfattet av forbudet, ettersom forskriften kun regulerer bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger.

Unntaket er primært rettet mot industriproduksjon, for eksempel ved utnyttelse av spillvarme som ellers ville gått tapt. Det kan dessuten være tekniske krav til produksjonsvarme i visse typer industri, som gjør at det er vanskeligere å erstatte mineralolje med alternative energibærere til varmeformål i industrien enn til andre varmeformål, som oppvarming av bygg. Det kan for eksempel være krav til høy temperatur, eller en viss energikvalitet, og mineralolje kan også være en innsatsfaktor i produksjonen. Det vil i disse tilfellene fortsatt være tillatt å benytte mineralolje til oppvarming av bygningene etter 2020, og det er ikke nødvendig å søke om unntak.

Bokstav c) Tidsbegrenset unntak for driftsbygninger i landbruket frem til 1. januar 2025

Bokstav c innebærer at driftsbygninger i landbruket er unntatt fra forskriften frem til 1. januar 2025. Fra 2025 vil det bli forbudt å bruke mineralolje til oppvarming også i disse bygningene. Definisjonen av driftsbygninger i landbruket er gitt under i § 3.

Bokstav d) Tidsbegrenset unntak for sykehusbygninger med døgnkontinuerlig pasientbehandling frem til 1. januar 2025

Bokstav d innebærer at sykehusbygninger som har døgnkontinuerlig pasientbehandling er unntatt fra forskriften frem til 1. januar 2025. Fra 2025 blir det forbudt å bruke mineralolje til oppvarming også i disse byggene. Med døgnkontinuerlig pasientbehandling menes sykehusbygninger hvor det er pasienter til behandling hele døgnet. Det betyr at alle sykehusbygg som ikke har pasienter hele døgnet, for eksempel sykehusbygninger med poliklinisk virksomhet eller kun dagbehandling, vil være omfattet av forbudet fra 2020.

Til tredje ledd

Unntak for fjernvarmeanlegg fra og med 1 MW

Forskriften gjelder ikke for fjernvarmeanlegg fra og med 1 MW nominell termisk effekt, jf. tredje ledd. Grensen gjelder fjernvarmeanlegg som helhet, ikke hver enkelt fyringsenhet eller lokalitet i fjernvarmeanlegget. Anlegg under 1 MW vil typisk kunne være mindre nærvvarmeanlegg, som forsyner noen få bygg med varme lokalt. Det antas at forskriften vil gjelde svært få anlegg, da de fleste fjernvarmeanlegg er større enn 1 MW og vil være

omfattet av unntaket. Grensen på 1 MW skal sikre at de minste fjernvarmeanleggene (nærvvarmeanlegg) likebehandles med andre fyringsanlegg som benytter mineralolje.

§ 3. Definisjoner

I denne forskriften menes med

- a) Mineralolje: lett og tung fyringsolje, fyringsparafin og andre brensler av mineralisk opprinnelse som er flytende ved standard trykk og temperatur.
- b) Oppvarming: oppvarming av rom, ventilasjonsluft og tappevann
- c) Bygning: konstruksjon med tak, vegger og tekniske installasjoner. Som bygning regnes også brakker og andre midlertidige bygninger.
- d) Driftsbygning i landbruket: Bygning som er et nødvendig ledd i driften eller som er et driftsmiddel i forbindelse med landbruksdrift
- e) Fjernvarmeanlegg: betegnelse på teknisk utrustning og tilhørende bygningstekniske konstruksjoner for produksjon, overføring og fordeling av varmtvann eller annen varmekarrierer til eksterne forbrukere, jf. Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. § 1-3 annet ledd

Om definisjonene

Bestemmelsen inneholder definisjoner av noen sentrale begreper i forskriften. Vi bemerker at definisjonene som benyttes i denne forskriften ikke nødvendigvis er sammenfallende med hvordan annet regelverk definerer disse begrepene.

Til bokstav a):

Alle typer flytende mineralolje er omfattet av forbudet

Begrepet 'mineralolje' er definert i bokstav a). Definisjonen omfatter alle typer mineralolje av fossil opprinnelse som kan benyttes til oppvarming av bygninger. All fossil mineralolje som kan brukes i en oljekjel eller parafinkamin til å varme opp en bygning er omfattet av forbudet. Det vil si både tung og lett fyringsolje, fyringsparafin, diesel og andre fossile brensler som er flytende ved standard trykk og temperatur. Olje av biologisk opprinnelse (biofyringsolje, biodiesel og bioparafin basert på animalsk eller vegetabilsk råstoff) er ikke omfattet. Ettersom det ikke er lov å bruke av fossil olje til oppvarming av bygninger, er det heller ikke tillatt å bruke fossil olje som er blandet med biologisk olje. Fossil gass (naturgass) er ikke omfattet av forbudet.

Til bokstav b):

Hva menes med "oppvarming"?

Forskriftens virkeområde er "oppvarming av bygninger", jf. § 2. Oppvarmingsbegrepet er nærmere definert i § 3 bokstav b). Definisjonen er i samsvar med forståelsen av hva et varmesystem skal dekke i "Norsk Standard for beregning av bygningers energiytelse - Metode og data" (NS 3031). Denne standarden ligger til grunn for energikravene i bygningsregelverket og energimerkeordningen. "Varmesystem" er i standarden definert som "bygningens komplette

anlegg for varmegenerering, varmelagring, varmedistribusjon og varmeavgivelse, som dekker romoppvarming, ventilasjonsvarme og varmtvann" (vår understrekning). Et oljefyringsanlegg som distribuerer varme gjennom et vannbårent anlegg vil typisk kunne dekke alle tre varmeformål. Mens en parafinkamin som oftest kun dekker oppvarming av rom, gjennom å varme opp luft. Det er tilstrekkelig at fyringsanlegget dekker ett av disse varmebehovene for å falle inn under definisjonen av oppvarming. Bruk av mineralolje til andre formål enn oppvarming av bygning, for eksempel tørking eller industriprosesser, faller ikke inn under denne definisjonen av oppvarming.

Til bokstav c):

Hva menes med "bygning"?

Bokstav c) slår fast hva som menes med 'bygning'. Definisjonen er basert på [energiloven § 1-3](#) fjerde ledd, som definerer bygning slik: *"Med bygning forstås i denne lov: En konstruksjon med tak og vegger som er varig forbundet med grunnen, der det brukes energi for å påvirke inneklimaet. Som bygning regnes også del av slik konstruksjon som er utformet eller endret for separat bruk."* Definisjonen er noe forenklet i denne forskriften. Det er tilstrekkelig at konstruksjonen har tak, vegger og tekniske installasjoner, for å falle inn under forskriftens definisjon av 'bygning'. Det er altså ikke nødvendig at konstruksjonen er varig forbundet med grunnen. Det er videre presisert at bygningsbegrepet også omfatter midlertidige bygninger som brakker, såfremt disse har tekniske installasjoner som varmeinstallasjoner (varme, ventilasjon og/eller varmt vann). Slike midlertidige bygg er ofte ikke varig forbundet med grunnen. Midlertidige telt, campingvogner osv. er heller ikke varig forbundet med grunnen, men kan ikke anses som konstruksjon med vegger og tak, og faller dermed utenfor bygningsbegrepet. Det er ingen nedre grense for hvor kort tid midlertidige bygninger skal stå for å være omfattet av forskriften.

Bygninger under oppføring er ikke omfattet

Bygninger under oppføring, men som enda ikke er en ferdig bygning med tak, vegger og tekniske installasjoner faller utenfor begrepet bygning slik dette er definert i bokstav c. Oppvarming og tørking på bygge- og anleggsplasser er med andre ord ikke omfattet av forbudet.

Til bokstav d):

Hva menes med "driftsbygning i landbruket"?

Bygninger som er nødvendige i landbruksdrift, som blant annet veksthus, gjødsellager, silo og bygg for dyrehold, er omfattet av definisjonen, og forbudet vil ikke gjelde for disse bygningene før 1.1. 2025 jf. § 2. Definisjonen er hentet fra bygningsregelverket (byggesaksforskriften SAK10 § 3-2) og er ment å ha samme innhold. I veiledningen til SAK10 er det gitt følgende eksempler på hvilke bygg som regnes som driftsbygning i landbruket: "Dette omfatter blant annet driftsbygninger for jordbruk, husdyrbruk, seterdrift, hagebruk, gartneri, skogsdrift, pelsdyravl, reindrift og yrkesfiske".

Bygningene må være i tilknytning til driften av landbruket, og ikke til privat bruk. Et boligbygg tilknyttet landbruksdrift vil ikke være omfattet av definisjonen, heller ikke bygg for dyrehold utenom landbruket, for eksempel en stall med hester til bruk utenom landbruket. Bygninger brukt til akvakultur faller ikke inn under definisjonen av driftsbygninger i landbruket. Disse bygningene vil derfor ikke være omfattet av det tidsbestemte unntaket i § 2 bokstav d. Det betyr at forbudet gjelder for disse bygningene fra 2020.

Mineralolje som benyttes til tørking av korn i landbruksbygninger (korntørker) er ikke omfattet av forbudet, da dette ikke defineres som oppvarming av bygning, men som tørking.

Til bokstav e)

Hva menes med "fjernvarmeanlegg"?

Fjernvarmeanlegg over en viss størrelse er unntatt forskriftens virkeområde, se § 2. Bokstav e) definerer hva som menes med 'fjernvarmeanlegg'. Definisjonen er identisk med [energiloven § 1-3](#) andre ledd. Det er avgjørende for definisjonen at anlegget leverer til eksterne forbrukere, og ikke bare til eget forbruk.

§ 4. Forbud mot å bruke mineralolje til oppvarming av bygninger

Det er forbudt å bruke mineralolje til oppvarming av bygninger, med mindre Norges vassdrags- og energidirektorat har fattet vedtak i medhold av § 6. Dette gjelder også i fjernvarmeanlegg med under 1 MW installert termisk effekt, hvis anlegget leverer varme til oppvarming av bygninger.

Forbudt å bruke mineralolje til oppvarming av bygninger fra 1. januar 2020

Bestemmelsen forbyr bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger. Bestemmelsen trer først i kraft 1. januar 2020. De øvrige bestemmelsene i forskriften trådte i kraft ved fastsettelsen av forskriften. Forbudet gjelder all bruk av fossil mineralolje til oppvarming av bygninger, både til grunnlast (hovedoppvarming) og spisslast (tilleggsoppvarming).

NVE kan gi unntak av hensyn til forsyningssikkerhet

Det er tatt inn et forbehold i forskriften for det tilfellet at NVE har fattet vedtak om unntak fra forbudet etter § 6. Se nærmere veiledning til § 6 under.

Forbudet gjelder selv om fyringsanlegget står utenfor bygget

Forbudet gjelder uavhengig av om fyringsanlegget som brukes er fysisk plassert i bygget, eller om det står utenfor bygget. Det gjelder også uavhengig av om eier av fyringsanlegget bruker varmen selv, eller leverer den til eksterne mottagere. Dette gjelder likevel ikke fjernvarmeanlegg, se neste punkt.

Større fjernvarmeanlegg er unntatt

Forbudet mot fyring med mineralolje fra 1. januar 2020 gjelder også fjernvarmeanlegg med under 1 MW installert termisk effekt, hvis anlegget leverer varme til oppvarming av bygninger. Grensen gjelder fjernvarmeanlegg som helhet, ikke hver enkelt fyringsenhet eller lokalitet i fjernvarmeanlegget.

§ 5. Meldeplikt for nettselskap

Nettselskap som har tilknytnings- eller leveringsplikt etter energiloven kapittel 3 skal uten ugrunnet opphold melde fra til Norges vassdrags- og energidirektorat dersom utfasing av mineralolje til oppvarming antas å få betydning for forsyningssikkerheten i kraftsystemet, og hvor tiltak for å bedre forsyningssikkerheten ikke er mulig å gjennomføre innen forbudet trer i kraft. Kopi av meldingen skal sendes berørte kommuner.

Melding fra nettselskaper om forsyningssikkerhet

Meldinger i tråd med § 5 vil bidra til at NVE har tilstrekkelig informasjon til å vurdere konsekvenser av forbudet for forsyningssikkerheten. Etter § 6 kan NVE vedta unntak av hensyn til forsyningssikkerheten, men NVE er avhengig av informasjon fra nettselskapene for å vurdere dette.

Bestemmelsen pålegger ikke alle nettselskaper i alle tilfeller å melde fra til NVE der de anser at forbudet kan få betydning for forsyningssikkerheten i deres område, men gjelder der nettselskapene avdekker at det ikke er mulig å gjennomføre nødvendige tiltak for å bedre forsyningssikkerheten innen forbudet trer i kraft. For å avdekke disse situasjonene bør nettselskapene undersøke hvordan en utfasing av mineralolje vil påvirke forsyningssikkerheten i sitt konsesjonsområde. Dette kan for eksempel innebære å utføre analyser av belastningen i kraftsystemet hvis et gitt antall oljekjeler konverteres til elkjel. Hvis nettselskapene mener utfasingen kan gi svekket forsyningssikkerhet, og tiltak for å bedre forsyningssikkerheten ikke er mulig å gjennomføre innen forbudet trer i kraft, må nettselskapene sende en melding til NVE om dette. Meldingen må inneholde en beskrivelse av hvilke områder som vil få svekket forsyningssikkerhet, en begrunnelse for dette, samt hvorfor det ikke er mulig å gjennomføre nødvendige tiltak før forbudet trer i kraft. Dette kan for eksempel være tilfeller hvor tiltakene vil koste uforholdsmessig mye, eller det kan ta lang tid å bygge ut nettet. Meldingen bør sendes innen 1.1.2019 for at NVE skal kunne fatte vedtak om unntak etter § 6 i god tid før forbudet trer i kraft. NVE ønsker at det skal være en lav terskel for å melde inn områder som muligens faller inn under denne bestemmelsen. Nettselskaper som er usikre på hvordan man skal gå frem for å vurdere forsyningssikkerheten, bør henvende seg til NVE.

Enkelte nettselskap tilbyr redusert tariff for utkoblbart forbruk¹ som et virkemiddel for å ivareta forsyningssikkerheten. De kundene som bruker mineralolje som reserve ved utkobling av elkjel e.l., må i utgangspunktet gå over til andre reserveløsninger etter 1.1.2020 hvis de vil fortsette på redusert tariff. Dersom bruk av mineralolje er avgjørende for forsyningssikkerheten i et forsyningsområde med utkoblbart forbruk, vil NVE vurdere unntak i medhold av § 6. Nettselskapene må derfor melde inn dette til NVE dersom bruk av mineralolje er viktig for forsyningssikkerheten.

De fleste nettselskapene har ikke oversikt over alle kunder som benytter seg av mineralolje i sitt område. Nettselskapene bør derfor vurdere å ta kontakt med utvalgte kunder for å undersøke om de har oljefyring med mineralolje, og hva de vurderer å gjøre med dette anlegget. Dette kan for eksempel være kunder på utkoblbart forbruk, hvor nettselskapet har grunn til å tro at kunden bruker mineralolje som reserve.

¹ Kalles også utkoblbar overføring, fleksibelt forbruk m.m.

Kopi av meldingen skal sendes berørte kommuner. Kommunen vil også få kopi av eventuelle unntak NVE fattet i medhold av § 6, jf. kommentarer under.

§ 6. Unntak av hensyn til forsyningssikkerhet

Norges vassdrags- og energidirektorat kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at forbudet i § 4 ikke får anvendelse i et avgrenset geografisk område og innenfor en tidsavgrenset periode, dersom hensynet til forsyningssikkerheten i kraftsystemet tilsier det. Slikt vedtak skal fattes før 1. januar 2020. Dersom særlige hensyn tilsier det, kan det også fattes slikt vedtak etter dette tidspunktet.

Når det er fattet vedtak etter første ledd skal NVE også orientere berørte kommuner.

Områder med anstrengt forsyningssikkerhet kan få unntak fra forbudet

En overgang fra bruk av mineralolje til oppvarmingskilder som baserer seg på elektrisitet kan være problematisk med tanke på forsyningssikkerheten i et område. Dette kan enten være fordi strømmettet i området ikke har nok kapasitet, eller fordi det vil føre til et strømforbruk som vil gi for dårlig driftssikkerhet. Driftssikkerhet betyr kraftsystemets evne til å levere strøm ved driftsforstyrrelser i nettet.

I begge tilfeller er det mulig å bygge seg ut av problemet ved å investere i mer nett eller gjennomføre andre tiltak, men i noen tilfeller vil dette koste uforholdsmessig mye, eller det kan ta lang tid å bygge ut nettet. Kapasitetsproblemer i lavspentnett eller nettstasjon er relativt billig og har kort gjennomføringstid, og vil som regel ikke være en grunn til å gi midlertidig unntak fra forbudet. Kapasitetsproblemer i 11 og 22 kV luftlinjer og jordkabler kan vurderes som begrunnelse for midlertidig unntak pga. lengre byggetid. Ved melding fra nettselskap om kapasitetsproblemer i transformatorer, kabler og ledninger på høyere spenningsnivå skal NVE vurdere å gi unntak fra forbudet. Generelt vil anstrengte driftssituasjoner eller effektknapphet i kraftsystemet være grunnlag for NVE å vurdere unntak. NVE kan for eksempel vurdere å åpne for fyring med mineralolje som reserve i situasjoner som typisk er grunnlag for utkobling av forbruk på redusert tariff, dersom hensynet til forsyningssikkerheten tilsier det.

Når det er fattet vedtak om unntak fra forbudet skal NVE orientere berørte kommuner. Det er viktig at kommunen er orientert om eventuelle unntak, slik at de kan være en informasjonskilde for sine innbyggere, kunne se NVEs vedtak i sammenheng med vedtak de selv kan fatte i medhold av § 12, og når de skal føre tilsyn med forbudet. NVE vil også orientere berørte nettselskaper om et slikt vedtak.

§ 7. Unntak ved driftsforstyrrelser og ved utfall av annen varmekilde

Forbudet i § 4 er ikke til hinder for at mineralolje brukes til oppvarming ved driftsforstyrrelser i kraftsystemet inntil normal drift i kraftsystemet er gjenopprettet.

Med driftsforstyrrelser forstås her utløsning, påtvunget eller utilsiktet utkobling, eller mislykket innkobling som følge av feil i kraftsystemet, slik dette forstås i forskrift 30. november 2004 nr. 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet.

Hvis det foreligger feil eller skade som gjør at øvrige oppvarmingskilder i bygningen eller i fjernvarmeanlegget ikke kan brukes, er forbudet i § 4 ikke til hinder for at mineralolje kan

brukes til oppvarming. Bruk av mineralolje til oppvarming skal da begrenses til den tiden det tar å utbedre slik feil eller skade uten ugrunnet opphold.

Mineralolje kan fortsatt benyttes som reserve til annen oppvarming

Denne bestemmelsen åpner for at man kan fyre med mineralolje i situasjoner med driftsforstyrrelser i kraftsystemet. En driftsforstyrrelse kan føre til at kunder mister strømforsyningen sin. En driftsforstyrrelse kan også føre til et behov for å koble ut forbruk, for å unngå å havne i en situasjon der mange kunder mister strømmen hvis det skjer en feil i kraftsystemet. Det vil være nettselskapene som har kjennskap til om det er driftsforstyrrelser i kraftsystemet. Nettselskapene kan i slike situasjoner koble ut kunder på redusert tariff, og kunder med mineralolje som reserveforsyning kan fyre med dette uten å bryte forbudet. Forutsetningen her er da at kundene kobles ut som en følge av driftsforstyrrelse i kraftsystemet.

Det er tillatt å bruke mineralolje ved feil eller skade på andre oppvarmingskilder

Tredje ledd innebærer at det vil være tillatt å bruke mineralolje som reserveløsning dersom andre oppvarmingskilder ikke fungerer på grunn av feil eller skade. Det er ikke behov for å søke om unntak i slike tilfeller. Hensikten er å sikre forsvarlig inneklima og tilstrekkelig varmforsyning i slike situasjoner. Dette vil typisk kunne dreie seg om uforutsette tekniske problemer med annen varmekilde. For eksempel at fjernvarme, varmepumpe eller annen varmeløsning er ute av drift i noen timer eller dager, eller dersom et strømbrudd hindrer bruken av disse varmeløsningene. Det må være en feil eller skade som utløser behovet. Forsømmelse av nødvendig vedlikehold, manglende nødvendig tilrettelegging eller andre forhold som ikke normalt regnes som feil eller skade, vil ikke være tilstrekkelig for å ta i bruk mineralolje. Endring i økonomiske forutsetninger (f.eks. økt pris på fornybar energi, som biofyringsolje eller elektrisitet) er heller ikke tilstrekkelig, da dette ikke kan regnes som feil eller skade.

Det skal uansett ikke benyttes mineralolje lenger enn den tiden det tar å utbedre skaden/feilen på annet varmeanlegg. Normalt vil derfor behovet for å fyre med mineralolje begrense seg til timer eller dager, inntil normal drift er opprettet for den ordinære varmekilden.

Unntaket er mest relevant for større bygg

Unntaket i tredje ledd er mest relevant for fyringsanlegg i større bygg med behov for høy grad av sikkerhet for tilstrekkelig oppvarming, som for eksempel sykehusbygg med døgnkontinuerlig drift. Dette fordi det vil være en vedlikeholdskostnad å beholde hele eller deler av oljefyringsanlegget, både fyringsanlegget og oljetanken, og ha mineralolje tilgjengelig for situasjoner som kan oppstå, som strømbrudd eller utfall av annen varmekilde. Enkelte av disse byggene vil også kunne vurderes under forskriftens § 12 *Unntak av særlige grunner*, se veiledning under § 12.

§ 8. Ansvar for eier og bruker av fyringsanlegg

Eier og bruker av fyringsanlegg skal sørge for at bestemmelsene i denne forskriften overholdes.

Både eier og bruker har ansvar for å overholde forbudet

Bestemmelsen slår fast at både eier og bruker av fyringsanlegget er ansvarlig for å overholde forbudet i § 4. Både selskaper og personer kan være eier/bruker, og i mange tilfeller vil eier og bruker være samme rettssubjekt. Noen ganger kan imidlertid eier og bruker av fyringsanlegget være ulike rettssubjekter, for eksempel i utleielokaler og utleieboliger. Her vil det som oftest være eier av bygget som har ansvaret for fyringsanlegget. Leietager har likevel ofte økonomiske forpliktelser knyttet til bruken av fyringsanlegget (betaler for varmen), og er i mange tilfeller nærmere anlegget i daglig drift. Det er ikke funnet grunn til å peke ut nærmere hvem som vil være hovedansvarlig.

Det legges til grunn at en byggeier som ikke bruker fyringsanlegget sørger for at det finnes en oppvarmingsløsning som er lovlig å bruke. Her vil privatrettslige leie- og eierforhold komme inn og legge press på evt. utskifting av fyringsanlegget. Eier av bygget vil i ytterste konsekvens kunne straffes for å ha medvirket til lovbrudd dersom det ikke finnes en oppvarmingsløsning som gjør det mulig å overholde forbudet i § 4, jf. straffeloven § 15.

For å overholde forbudet, må de ansvarlige tilpasse fyringsanlegget, eller installere nytt utstyr, slik at de kan dekke oppvarmingsbehovet på andre måter enn med mineralolje. Dette er et naturlig ansvar for eier av fyringsanlegget. Der hvor oljekjel eller parafinkamin ikke fjernes, for eksempel fordi det konverteres til bruk av bioolje eller tilsvarende, eller beholdes til back-up, er brukeren av fyringsanlegget har et særlig ansvar for at fyringsanlegget ikke blir brukt i strid med forbudet.

§ 9. Tilsyn

Norges vassdrags- og energidirektorat fører tilsyn med §§ 5, 7 første og annet ledd, samt vedtak fattet i medhold av § 6. Kommunen eller den Klima- og miljødepartementet bemyndiger fører tilsyn med øvrige bestemmelser i denne forskriften.

NVE fører tilsyn med vedtak om unntak på grunn av forsyningssikkerhet mv.

De vedtakene som NVE kan fatte etter forskriften gjelder:

- Vedtak om unntak fra forbudet i et avgrenset geografisk område og innenfor en tidsavgrenset periode, dersom hensynet til forsyningssikkerheten tilsier det, jfr. § 6. Dette kan fastsettes som enkeltvedtak eller i form av forskrift. Det er bare klagerett på enkeltvedtak.

I de tilfellene NVE fatter vedtak om unntak etter § 6 vil dette i hovedsak være på grunnlag av meldinger fra nettselskapet. NVE vil i den forbindelse ha mulighet til å føre tilsyn med at informasjonen nettselskapene har sendt inn er riktig.

NVE vil føre tilsyn med at vedtak fattet i medhold av § 6 overholdes. Det kan for eksempel være aktuelt å føre tilsyn med at tidsavgrensninger og andre vilkår i vedtaket overholdes. I tilfeller hvor mineralolje tas i bruk med hjemmel i § 7 første og annet ledd kan NVE føre tilsyn med at vilkårene for å ta i bruk mineralolje er oppfylt. NVE kan i den forbindelse gi nødvendige pålegg og kreve nødvendige opplysninger etter energiloven § 10-1, for eksempel be om dokumentasjon på at bruk av mineralolje skyldes en driftsforstyrrelse i kraftsystemet. NVE kan også vedta tvangsmulkt etter energiloven § 10-3. Kommunen fører øvrig tilsyn med at forbudet mot bruk av mineralolje overholdes.

Kommunen fører tilsyn med at forbudet overholdes

Det følger av § 9 annen setning at kommunen fører tilsyn med at øvrige bestemmelser i forskriften overholdes. Hvilke hjemler kommunene har, følger dels av denne forskriften, og

dels av forurensningsloven, jf. delegeringsrundskriv T-5/98

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-598-kommunens-myndighet/id108212/>.

Eksempler på hjemler som kommunen kan benytte i denne sammenheng er:

- Pålegg om å gi opplysninger etter forurensningsloven § 49 jf. § 10 i denne forskriften
- Rett til gransking/tilsyn etter forurensningsloven § 50
- Pålegg om tiltak etter forurensningsloven § 7 fjerde ledd jf. annet ledd
- Vedtak om tvangsmulkt etter forurensningsloven § 73

Hvordan føre tilsyn med forbudet?

Forurensningsloven § 50 regulerer kommunens adgang og rett til å undersøke forholdene i det enkelte bygg. En inspeksjon kan skje uten at det varsles på forhånd. Det normale vil imidlertid være at eier/bruker av fyringsanlegget får beskjed før kommunen kommer på tilsyn.

Kommunen må ut fra egne ressurser, oppgaver og lokale forhold vurdere omfanget av tilsynet. Stikkprøvekontroller er en kostnadseffektiv måte å sikre at forbudet etterleveres på. Det vil også være mulig å samordne tilsyn med allerede eksisterende tilsynsordning etter forskrift om brannforebygging. Når feier uansett fører tilsyn med fyringsanlegg vil det kreve liten ekstra ressursinnsats å samtidig registrere om et eventuelt oljefyringsanlegg er i bruk eller ikke. Kommunen står imidlertid fritt til å organisere tilsynet på andre måter, ut fra hva som er mest hensiktsmessig.

Normalt vil det antagelig være en relativ enkel jobb for kommunen å avdekke om forbudet overholdes i det enkelte bygg, sammenliknet med andre type forskriftskrav som kommunen fører tilsyn med, f.eks. grenseverdier for utslipp til luft, grenseverdier for støy osv. I enkelte tilfeller vil det imidlertid kunne kreve noe mer ressursbruk å sjekke om forbudet er overholdt, f.eks. dersom oljefyren er bygget om til å bruke biofyringsolje, eller dersom det originale utstyret er beholdt til bruk i back-up/reserve.

Kommunen kan kreve dokumentasjon og opplysninger

Dersom kommunen fatter mistanke om at anlegget benyttes til fyring med mineralolje i strid med forbudet, kan det være nødvendig å få innsyn i dokumentasjon om forbruk av mineralolje. Slikt materiale kan kommunen kreve fremlagt i forbindelse med tilsyn i medhold av forurensningsloven § 50 annet ledd (se avsnitt over). Kommunen kan også pålegge eier og bruker av fyringsanlegget å gi opplysninger med hjemmel i forurensningsloven § 49. Om nødvendig for å avklare om det pågår en ulovlig bruk, kan kommunen også pålegge omsettere av mineralolje å opplyse om eventuelt salg. Se veiledning til § 10 under. Andre mulige kilder til opplysninger om forbruk av mineralolje kan være innsyn i energivurdering av tekniske anlegg etter kapittel III i forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering. Rapporter fra slike vurderinger som er lagt inn i energimerkesystemet er offentlige, og kommunen vil kunne få innsyn i disse.

I tilfeller hvor fyringsanlegget er konvertert til biofyringsolje, kan kommunen i forbindelse med tilsyn etterspørre dokumentasjon fra eier eller bruker av fyringsanlegget på at den aktuelle fyringsoljen er av biologisk opprinnelse, jf. forurensningsloven § 50 annet ledd. Dersom kommunen har mistanke om at oljen ikke er av biologisk opprinnelse, kan nødvendige opplysninger kreves av de som selger biofyringsolje. Hjemmel for et eventuelt pålegg om å gi opplysninger vil være forurensningsloven § 49 jf. § 10 i denne forskriften (se omtale under).

§ 10. Opplysningsplikt for enhver som omsetter mineralolje til sluttbruker

Kommunen kan i medhold av forurensningsloven § 49 pålegge enhver som omsetter mineralolje til sluttbruker å fremlegge oversikt over kunder og omsatt volum.

Opplysningsplikten gjelder tilsvarende overfor Norges vassdrags- og energidirektorat, jf. energiloven § 10-1 tredje ledd.

Til første ledd:

Kommunen kan innhente kundelister fra oljeselskapene

Første ledd i bestemmelsen er en presisering av regelen om opplysningsplikt i forurensningsloven § 49 for "enhver som utfører arbeid" for den ansvarlige, og innebærer at kommunen kan innhente kundelister fra oljeselskaper og andre som omsetter mineralolje. Kommunen kan bruke pålegg overfor oljeselskapene uten å ha konkret mistanke om lovbrudd. Opplysningene må imidlertid være nødvendig for å kunne føre tilsyn med forbudet. Kommunen kan eksempelvis ikke be oljeselskapene om kundelister og tall på landsbasis. De kan heller ikke be om kundelister og tall til andre formål enn tilsyn og håndheving av forbudet. Bestemmelsen skal brukes med varsomhet, jf. kravet til "særlige grunner" i forurensningsloven § 49. Dersom kommunene på enkelt vis kan få opplysninger fra annet hold, bør de som regel ikke benytte pålegg overfor oljeselskapene.

Opplysningene kan kreves uten hensyn til *taushetsplikt*, jf. forurensningsloven § 49. Opplysningene vil måtte behandles fortrolig av myndighetene dersom de er taushetsbelagte. Kundelister kan være å betrakte som konkurransesensitiv informasjon, og offentlighetslovens regler vil gjelde i slike saker, på lik linje med annen taushetsbelagt eller konkurransesensitiv informasjon som kommunen innhenter eller får tilsendt.

Pålegg om opplysningsplikt kan treffes som enkeltvedtak, eller i form av en forskrift, jf. forurensningsloven § 49 tredje ledd. Etter særregelen i forvaltningsloven § 14 er det ikke krav om at kommunen må varsle på forhånd om at de vil fatte et slikt vedtak. Pålegget om opplysningsplikt kan påklages av den som mottar pålegget. Klageretten etter § 14 er begrenset til kun å gjelde lovligheten av pålegget, ikke om det er hensiktsmessig eller rimelig. Klagefristen er tre dager.

Til andre ledd:

NVE kan med hjemmel i energiloven § 10-1 tredje ledd kreve opplysninger som skissert i første ledd. I tillegg kan NVE fastsette tvangsmulkt for brudd på opplysningsplikten.

§ 11. Gebyr

Kommunen kan fastsette forskrift om gebyr for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at bestemmelsene i denne forskriften blir fulgt. Gebyrene skal samlet ikke overstige kommunens kostnader. Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsen slår fast at kommunene kan gebyrfinansiere tilsyn med forbudet. Dette betyr at kommunens kostnad til å drive tilsyn med at forbudet overholdes, kan belastes de

ansvarlige for fyringsanlegget, jf. § 8. Kommunene står fritt til å velge om de skal ta gebyr, jf. at det står "kan".

Det er presisert at gebyret ikke skal overstige kostnadene med tilsynet (selvkost). Tilsyn med forbudet mot fyring med mineralolje kan slå sammen med andre tilsyn i kommunen, for eksempel tilsyn etter forskrift om brannforebygging, se merknad til § 9 over. Dette vil kunne bidra til å redusere merkostnaden og dermed gebyret for tilsyn.

Kommunen kan enten vedta en egen forskrift om gebyr for kontroll med forbud mot fyring med mineralolje, eller de kan samordne med allerede eksisterende gebyrforskrifter. Dersom kommunen i form av en egen forskrift vedtar en standard gebyrsats for alle kontrolltiltak, kan innkreving skje uten at kommunen fatter et enkeltvedtak. Men dersom kommunen legger opp til å fastsette gebyret ut fra ressursbruken i den konkrete saken, vil dette være et enkeltvedtak som må varsles på forhånd og kan påklages, se eksempelvis kap. 39 i forurensningsforskriften om fastsetting av gebyrsats i forbindelse med tillatelser og kontrolltiltak etter forurensningsloven.

§ 12. Unntak

Kommunen kan i enkelttilfeller gjøre unntak fra forbudet i § 4 dersom særlige grunner foreligger.

Generelt om § 12

Behovet for unntak fra forbudet skal i utgangspunktet være ivaretatt gjennom unntak fra forskriftens virkeområde i § 2, og unntakene i § 6 og § 7. Erfaringsmessig kan det likevel oppstå uforutsette situasjoner som gjør at det er nødvendig å ha en sikkerhetsventil. Dette er bakgrunnen for at det ble tatt inn en generell unntaksbestemmelse (§ 12) i forskriften, som gir kommunen adgang til å gjøre unntak fra forbudet i enkelttilfeller. Kravet for å kunne gi unntak er at det må foreligge "*særlige grunner*". Eier eller bruker av fyringsanlegget må søke til kommunen om unntak etter § 12. Det er kommunen som skal vurdere om kravet til særlige grunner er oppfylt. Kommunen har imidlertid ingen plikt til å gi unntak ettersom dette er en "kan"-bestemmelse. Kommunen kan sette vilkår for unntaket. Kommunens avgjørelse i saken er et enkeltvedtak som kan påklages. Fylkesmannen er klageinstans, se forskriftens § 13.

Ettersom unntakshjemmelen er ment som en sikkerhetsventil for uforutsette tilfeller, er det ikke mulig å gi en uttømmende liste over hvilke tilfeller som kan gi grunnlag for unntak. Det vil dessuten ofte være en kombinasjon av årsaker til at det er vanskelig å erstatte fyring med mineralolje med fornybar energi. Denne veilederen er ment til å bidra til likebehandling på tvers av ulike kommuner. Veiledningen tar utgangspunkt i hvilke hensyn unntaksbestemmelsen i § 12 er ment å ivareta, belyst gjennom eksempler.

Hva kan være særlige grunner til unntak?

Hva som kan utgjøre særlige grunner, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det kan dreie seg om situasjoner der forbudet får utilsiktede konsekvenser, medfører uforholdsmessig høye kostnader og/eller viser seg å være teknisk umulig eller svært utfordrende å overholde. Kommunen bør også se hen til byggets funksjon, for eksempel om det aktuelle bygget dekker en samfunnskritisk funksjon, og om en overgang fra oljefyring til fornybar energi vil kunne svekke eller true denne funksjonen. Unntakshjemmelen bør imidlertid brukes med varsomhet. Det skal for eksempel svært mye til for at høye kostnader alene kan begrunne unntak etter § 12.

i. Utilsiktede konsekvenser

Med utilsiktede konsekvenser menes virkninger av forbudet for enkeltpersoner eller grupper, eller for samfunnet som helhet, som ikke var forventet da forbudet ble vedtatt. Økte kostnader for den enkelte byggeier kan i utgangspunktet ikke sies å være en utilsiktet konsekvens av forbudet, ettersom det ved innføringen av et forbud er gjort konsekvensvurderinger som tar hensyn til at et forbud vil medføre økte investeringskostnader for den enkelte byggeier.

I praksis vil utilsiktede konsekvenser ofte oppstå i situasjoner hvor det i tillegg er teknisk umulig eller svært krevende å skifte ut mineralolje, og/eller hvor utfasing av mineralolje utløser uforholdsmessig høye kostnader for byggeier.

Det antas at dette er mest relevant i bygg hvor det kun er teknisk og økonomisk mulig å bytte til kun ett eller noen få andre oppvarmingsalternativer, og hvor disse alternativene skaper spesielle utfordringer. For eksempel kan det dreie seg om tilfeller hvor en overgang fra fyring med mineralolje til fornybar energi krever ombygging av hele eller deler av bygningen, og hvor slik ombygging medfører tap eller forringelse byggets bruksverdi, kulturminner, verneverdier eller andre særlige hensyn. Det kan videre tenkes situasjoner der oljefyring i bygninger i tettbygde strøk erstattes med ved, flis eller pellets (og andre løsninger ikke er mulig), som kan gi økt lokal luftforurensning som en utilsiktet negativ konsekvens. Dersom det kan dokumenteres at det ikke er mulig å benytte andre alternative erstatninger for mineralolje, kan det i slike tilfeller være grunn til å vurdere unntak etter § 12.

ii. Uforholdsmessig høye kostnader

Dersom unntak skal gis av hensyn til kostnader, må det dreie seg om uforholdsmessig høye investeringskostnader og/eller driftskostnader. Terskelen for om kostnader kan regnes som uforholdsmessige er svært høy, og må vurderes i hver enkelt sak ut fra den konkrete bygningen det søkes om unntak for. Momenter i vurderingen kan blant annet være anleggets størrelse, anleggets forventede levetid og tilgangen på alternative energikilder. Byggeiers økonomiske evne bør ikke vektlegges i vurderingen av behov for unntak etter § 12.

Uforholdsmessig høye kostnader kan for eksempel oppstå i situasjoner der nødvendig investeringskostnad for å bytte ut mineralolje med fornybar energi er høy, og der forventet levetid for anlegget er lav, for eksempel fordi det kan dokumenteres at bygningen skal rives eller totalrehabiliteres i løpet av kort tid. Et annet eksempel kan være et bygg hvor alternativet til fyring med mineralolje krever tilkobling og/eller forsterkning av strømmettet eller fjernvarmenettet, og som utløser et uforholdsmessig høyt anleggsbidrag.

iii. Teknisk umulig eller svært krevende

I noen tilfeller vil det kunne oppstå tekniske vanskeligheter med å skifte til fornybare energikilder. Det kan dreie seg om spesielle fysiske forhold ved bygningen, fyringsanlegget eller begge deler, som gjør det teknisk umulig eller veldig krevende å bytte ut oljefyring med fornybar energi. Eksempelvis et bygg som ikke er koblet til strøm eller fjernvarmenett, og hvor blant annet kaldt klima, isolert beliggenhet eller andre geografiske forhold gjør det teknisk umulig eller svært krevende å konvertere all bruk av mineralolje (grunnlast og spisslast) til fornybar energi innen tidsfristen i 2020.

Må søke kommunen og dokumentere behov

Eier eller bruker av fyringsanlegget må søke kommunen om unntak etter § 12. Søknaden må være skriftlig og begrunnet. Begrunnelsen for unntak må dokumenteres i søknaden, for eksempel gjennom tilbud på annen oppvarmingsløsning, kostnadsestimat, tekniske

undersøkelser eller liknende. Kommunen kan be om ytterligere informasjon og dokumentasjon ved behov.

Kommunen kan sette vilkår for unntaket

Kommunen kan sette vilkår for unntaket. Bakgrunnen for dette ligger i at kommunen også kan velge å avslå søknaden (såkalt "fritt skjønn"). Da må kommunen også kunne innvilge unntak på vilkår. Ved vurderingen av om vilkår skal stilles, og eventuelt hvilke, bør det sees hen til formålet med forskriften og den konkrete situasjonen. Hva som er relevante vilkår er opp til kommunen å vurdere. Kommunen må imidlertid holde seg innenfor alminnelig vilkårs lære. Det innebærer at vilkåret må ha saklig sammenheng med de formål eller hensyn som er relevante for vedtaket, og ikke vil virke for inngripende overfor den som søker.

Et praktisk eksempel vil være å sette vilkår om å begrense bruken av mineralolje til spisslast (tilleggsoppvarming i kalde perioder). Det kan også være aktuelt å tidsbegrense unntaket, for eksempel ved å sette vilkår om at unntaket gjelder inntil en fastsatt dato. Forskriftens formål tilsier at kommunen bør begrense unntaket så langt det er mulig.

Når er det ikke behov for å søke om unntak etter § 12?

Før eier eller bruker av fyringsanlegg går i gang med å søke om unntak, bør de undersøke om behovet for fortsatt bruk av mineralolje kan være dekket av andre bestemmelser i forskriften. Dette gjelder:

- § 2. Virkeområde
- § 6. Unntak av hensyn til forsyningsikkerhet
- § 7. Unntak ved driftsforstyrrelser og ved utfall av annen varmekilde

For det første, bør det undersøkes om den aktuelle bruken er dekket av forskriftens virkeområde, jf. § 2. Det er for eksempel ikke behov for å søke om unntak for bruk av mineralolje til nødstrømsaggregat til medisinsk utstyr, maskiner eller bygningsdrift, fordi disse ikke benyttes til oppvarming av bygninger. Enkelte typer bygninger er også unntatt, blant annet fritidsboliger og fyrstasjoner som ikke er tilkoblet strømnettet. Ytterligere veiledning kan være å finne i definisjonsbestemmelsen i § 3, som f.eks. hva som ligger i ordet "oppvarming".

For det andre, er det lagt opp til at NVE kan fatte særskilt unntak av hensyn til forsyningsikkerhet, jf. § 6. Slike vedtak forutsettes at er gjort kjent for de som er berørt. Kommunen eller NVE kan eventuelt kontaktes.

For det tredje, er forbudet ikke til hinder for at mineralolje brukes i tilfeller med driftsforstyrrelser eller utfall av annen varmekilde, jf. § 7. Dette betyr at bygninger som har behov for back-up/reserve varmekilde kan beholde oljefyringsanlegget, og benytte mineralolje i de tilfellene som er beskrevet i § 7. I slike tilfeller er det ikke behov for å søke om unntak etter § 12. Det er imidlertid viktig å presisere at mineralolje ikke kan benyttes i ordinære driftssituasjoner ved lave utetemperaturer (dvs. til spisslast).

§ 13. Klage

Vedtaket truffet av kommunen kan påklages til fylkesmannen. Vedtaket truffet av Norges vassdrags- og energidirektorat kan påklages til Olje- og energidepartementet.

Bestemmelsen regulerer hvem som er rett *klageinstans* etter forskriften. Nærmere regler om klage følger av forvaltningsloven kap. VI.

Bare enkeltvedtak kan påklages

Det er bare adgang til å klage på *enkeltvedtak*, jf. forvaltningsloven § 28 jf. § 2. Vedtak som treffes ved forskrift (retter seg mot et ubestemt antall eller krets av personer) kan ikke påklages. Det er gitt en særregel om klage på vedtak om opplysningsplikt i forvaltningsloven § 14. Hvilke type vedtak kommunen og NVE kan treffe, er nærmere omtalt under § 9.

Kommunens vedtak kan påklages til Fylkesmannen

Kommunens vedtak kan påklages til Fylkesmannen. Eksempler på vedtak som kan påklages er pålegg om opplysningsplikt jf. forurensningsloven § 49, vedtak om tvangsmulkt, jf. forurensningsloven § 73 og unntak etter forskriftens § 12. Kommunens vedtakshjemler er nærmere omtalt under § 9.

NVEs vedtak kan påklages til OED

Det følger av § 13 annet punktum at de vedtak som NVE har fattet, kan påklages til Olje- og energidepartementet. Dette gjelder imidlertid ikke dersom NVE har fattet vedtak om unntak i form av forskrift, da er det ikke anledning til å klage. Hvilke vedtakshjemler NVE har, er nærmere omtalt under § 9.

Hvem kan klage?

Hvem som har klagerett følger av forvaltningsloven § 28. Alle *parter*, det vil si den som et vedtak retter seg mot eller direkte gjelder, kan klage. Den som mottar vedtak om tvangsmulkt eller pålegg om opplysninger fra kommunen, har eksempelvis rett til å klage i kraft av å være part. Også andre enn parter kan påklage et vedtak så lenge de har *rettslig klageinteresse*. At klager må ha "rettslig klageinteresse" innebærer en konkret vurdering av om klagerens interesser blir tilstrekkelig berørt. Både privatpersoner, selskaper og interesseorganisasjoner eller foreninger kan ha rettslig klageinteresse.

§ 14. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks, med unntak av § 4 som trer i kraft 1. januar 2020.

Selve forbudet trer i kraft 1.1.2020, mens resten av forskriften gjelder fra den datoen den ble fastsatt.

5. Oljetanker – hvilke krav gjelder?

Behov for å gjøre noe med oljetanken?

De som i dag fyrer med mineralolje har normalt også en oljetank, enten frittstående utendørs eller innendørs (kjeller e.l.), eller nedgravd på tomta. Når fyring med mineralolje blir forbudt fra 2020, vil mange bytte ut sitt oljefyringsanlegg med andre varmekilder, som varmpumper, fjernvarme, elektrisitet osv. Når oljefyringsanleggene ikke lenger er i bruk, vil det også være behov for å gjøre noe med oljetankene.

Lekkasjer fra oljetanker kan bli kostbart og skader miljøet

Lekkasjer fra oljetankene kan skade natur- og miljøressurser, samt medføre store økonomiske kostnader. Det skal lite olje til før grunnvann ikke lenger kan brukes som drikkevann. Videre er oljetankene ofte plassert tett på bolig. Olje som lekker ut i grunnen vil kunne trekke inn i

grunnmur og kjellergulv. Det er ofte størst risiko knyttet til de *nedgravde* oljetankene, da tankeier ikke selv kan se hvilken tilstand tanken er i. Da kan også lekkasjer pågå over lengre tid, og i større omfang, før de oppdages. Tankene er som regel lagd av stål eller plast (ofte glassfiberarmert polyester, GUP). Ståltankene ruster både innen- og utenfra. Plasttankene blir også svekket med alderen - veggene blir "sprøere", tankene blir mer utsatt for trykk og belastning utenfra, og de kan kollapse. Snittalderen på nedgravde tanker i Norge i dag er høy. Tankene inneholder dessuten mye restolje - også etter at de er "fyrt tomme".

Hvilke krav gjelder for nedgravde oljetanker?

Nedgravde oljetanker er regulert i forurensningsforskriften kapittel 1. For at forskriften skal gjelde, må den vedtas i den enkelte kommune. Lokale krav kan variere, blant annet med hensyn til for hvor store tanker som omfattes og hvor i kommunen forskriften gjelder.

Kravene i forskriften innebærer at tilstanden til nedgravde tanker som er i bruk skal være akseptabel og kontrolleres jevnlig, etter fastsatte intervaller. Tanker som ikke er i bruk, skal primært tømmes og fjernes. I særlige tilfeller kan kommunen - etter søknad - tillate at tanken i stedet tømmes, rengjøres og fylles igjen med sand, grus eller liknende. Informasjon om oljetanken skal sendes skriftlig til kommunen, som fører register over nedgravde tanker i kommunen.

Tankeier har uansett plikt til å unngå forurensning

I kommuner som ikke har fastsatt lokal forskrift, gjelder uansett det generelle forbudet mot forurensning i forurensningsloven § 7. Forbudet innebærer at ingen må ha eller gjøre noe som kan medføre fare for forurensning. Tankeier har derfor plikt til å forebygge lekkasjer og rydde opp i eventuell forurensning som oppstår. Hva som kreves av tankeier vil variere med blant annet type tank, alder og plassering. Når det gjelder kontrollintervaller, vil kravene i forurensningsforskriften kapittel 1 gi veiledning til hvor ofte ulike typer tanker bør kontrolleres. Når tankene ikke lengre er i bruk, må tankeier selv vurdere om oppgraving eller igjennfylling av tanken vil være mest hensiktsmessig. Oppgraving vil normalt gi størst sikkerhet for å avdekke mulige lekkasjer og forurensning fra tanken. For tanker som ligger vanskelig til, vil likevel tømming, rengjøring og igjennfylling være en akseptabel løsning.

Kommunen er forurensningsmyndighet for nedgravde oljetanker, også der det ikke er fastsatt lokal forskrift (rundskriv T-5/98). Kommunen fører blant annet tilsyn med forurensningsforbudet.

Hvilke krav gjelder for oljetanker som ikke er nedgravd?

Forurensningsforbudet i forurensningsloven § 7 gjelder også for oljetanker som ikke er nedgravd. For å unngå fare for forurensning bør disse tankene tømmes helt for restolje. Oljen vil være farlig avfall, og må leveres til lovlig avfallsmottak.

Krav til tanker ved konvertering til biobrensler

Kravene i forurensningsforskriften kapittel 1 gjelder bare for tanker med petroleumsprodukter. Dersom slike tanker skal konverteres for videre bruk med biobrensler som biofyringsolje, pellets eller liknende vil de anses for fortsatt å være i bruk, så lenge den benyttes til fyring. Kravet om oppgraving eller igjennfylling vil derfor ikke gjelde. Tanker med flytende biobrensler, f.eks. biofyringsolje, kan likevel medføre fare for forurensning. Det følger av forurensningsloven at den ansvarlige må gjøre tiltak for å forhindre utslipp som kan føre til skade eller ulempe - samt for å rydde opp og bøte på skader dersom utslipp likevel skjer. For å unngå lekkasjer må det derfor utføres jevnlig tilstandskontroller av slike tanker.

Foreslåtte endringer i regelverket

Miljødirektoratet har i 2017 foreslått endringer i forurensningsforskriften kapittel 1, slik at det bl.a. stilles like krav til nedgravde oljetanker i alle kommuner. Forslaget omfatter også krav til tanker for flytende biobrensler. Det ventes å ta noe tid før nye regler fastsettes.

v. 30.04.20

Miljødirektoratet

Telefon: 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01

E-post: post@miljodir.no

Nett: www.miljødirektoratet.no

Post: Postboks 5672 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo: Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Våre hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet og har mer enn 700 ansatte ved våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) sine mer enn 60 lokalkontor.

Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptre selvstendig i enkeltsaker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring. Våre viktigste funksjoner er at vi skaffer og formidler miljøinformasjon, utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet, styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå, gir faglige råd og deltar i internasjonalt miljøarbeid.